

Politik, közgazdasági és zsidó felekezeti hírlap.

JÜDISCHE ZEITUNG.

Organ für Politik, Volkswirtschaft und jüdisch-konfessionelle Interessen.

אלגעמיינע יידישע צייטונג

ארגאן פֿיר פֿאליטיק, האנדעל, פֿערקעהר אונד יידיש-קאָנפֿעססיאָנעללע אינטערעסען.

Table with publication details: Mofjelenik 5-ször hetenkint (szombat, vasárnap és Izs. ünnepek kivételével), Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Sip-utca 16. sz., Előfizetés: 1/4 évre 5 korona. — Hirdetések mérsékelt díjszabás szerint. Kiadótulajdonos és felelős szerkesztő: Groszberg Lipót.

פראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿיר פֿרויטאַג, ג' כסלו תרס"ט.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

פֿראָנומערציאָנס-פֿרוי דעם בלאטטעם: פֿיר אַסעררויך-אונגאַרן: נאַנציאַהרין 20 קראַנען, האַלביאַהרין 10 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 6 קראַנען, פֿיר דאַם אויסלאַנד: נאַנציאַהרין 28 קראַנען, האַלביאַהרין 14 קראַנען, פֿערטעליאַהרין 7 קראַנען.

לאגע דער יודען צו שאַרקען. זיא ווארדע פאן דען זיך "אויפגעקלאַרט" דענקענדען פערשפאָט- מעט אונד צולעצט ביא דער רעניערונג דער- ארט פערליימדעט, דאס דיעזע זיא יעצט פיר נולל אונד ניכטיג ערקלאַרט האט. - דא קאנן מאן ווירקליך זאגען: "מהרסיך ומחריביך ממך יצאו!"

• (ר א ב ב י נ א ט ס - ש א ב ע ר פ) מיט בעצוג אויף דיא מעלדונג, דיא וויר יונגסט אונטער דיעזער איבערשריפט אויס פ ע ט ר א ז ש ע י נ י (ויעבענירגען) געבראכט, שרייבט אונס איין דאָר- מינער ת"ח פאָלגענדעס: "יא, עס איזט היער איין שאכער-קאנדוראט אויפגעטויכט, אבער וויר הא- בען אידס דען לויפאסס געגעבען, אָבנלייך ער אונזערער געמיינדע אייניגע מויענד קראַנען אונד אויך אייגעלענען לייטען געלד געבען וואָללטע אונד אָבנלייך פיר דיא געמיינדע דאס געלד זעהר נאָטהיג וואָרע. אבער וויר זינד דער פערזוכונג דאָך ווידעשטאנדען."

• (יעדער קאנן גאליכט האבען), ועלכסט ווער אין איינעם דאָר פ ע וואָהנט, אונד צוואר איינפאך מיטעלס פערטאלעאומס! מאָנליך איזט דיעס דורך דען פאָר- צינליכען פערטאלעאומס-גלייכערענער "קראַנאָס", דער דאס נייעסע אונד בעכטע אויף דיעזעס געבעטע איזט. אללייניגע בעצוגס-קוועללע: "יאקאב דענען, בודאפעסט, 9. בעצירק קאָראקטא-נאסטע 28."

• (איינע אָהליגע ליידענדע) האבען איהרע גענונג דעם היילפערפאָרען דעם בעריהטען ארצטליכען אונטער- טוטס "עלעקטרא-וויטאליזער" צו פערדאנקען. יעדער דער אן איינער דער קראַנקהייטען ליידעט, וועלכע אין דער הייטיגע אונטער דיעזעס אונטערטוטס אויפגעצאלט זינד, מאָנע ברייפליך פאָן דעם אונטערטוטס אויף אויפקלאַרענדעס נראַטיס-בוך פערלאנגען, וועלכעס יעדער אונזערער לעזער נראַטיס אונד פראַנקע צונענדעט בעקאָמט, ווען ער זיך ביים פערלאנגען אויף דיא "אללי יוד" צייטונג בערופט אָדער דען ריקווייטען "קופאן פיר איין נראַטיס-בוך" אויסשניידעט אונד דענעלכען אן דיא גענאנטע אונטערטוטס איינענדעט.

פראנץ יאזעף ביטער וואקסער
בעטונג און הרמיטעל

איין יודישער ערפינדער
דעם לופטשיפפערס.

וויר האבען וועדערמאלט פאן דעם שטרייט בעריכטעט, דער צווישען דעם בעקאנטען דייט- שטען לופט-שיפפער גראפען צע פ פ פ ל י א אונד דען ערבען דעם פערשטאָרבענען יודישען אינ- זשעניאָרס שווארץ בעריכטעט, לעטצטערע בעהויפטען, דאס גראף צעפפלין זיין לופט- שיפף נאך דען ערפאָהרונגען דעם אינזשעניאָרס שווארץ צוזאמענגעזעצט האט, וואס דער גראף ענטשיידען אין אבריע שטעללט.

דיא זינד דיא אמעריקאנישען ברידער וויריגט, דיא עבענפאלס איינע פלוג- מאשינע קאנשטרואירט האבען, גאנץ אנדערע מאַנער. אנלאכסליך איהרער גראַסען ערפאָלגע עראינערט דיא צייטשריפט "אמעריקאן העבער" אן איינען יודישען פלוג-טעכניקער, דעם- סען פלאַנע דיא ארבייטען דער ברידער וויריגט, וויא דיעזע ועלכסט צוגעבען, שטארק בעאינ- פלוסט האבען, עס איזט דיעס אָטמאָפּיל- ליי ע נ ט ה א ל, דער ביא איינעם זינער עקס- פערמענטע דען טאָר געפונדען האט.

ליינענמאָהל, דער אלס יודע געבאָרען אונד געשטאָרבען איזט, ערבליקטעט אס 18. מאי 1848 אין איינער דייטשען שטאָרט דאס ליכט דער וועלט. אורשפרינגליך וואנדטע ער זיך דער קויפ- מאַנישען לויפבאָדן צו. שפאָטער ווידמעטע זיך אָטמאָפּיל ליינענמאָהל געמיינשאַפליך מיט זיינעם ברידער געאָרג דעם שטודיאוס דעם פלוג-פראַב- לעמס; זיא בעשלאַסען 1880, איהרע פלאַנע פראַקטיש צו פערזוכען. אָטמאָפּיל ליינענמאָהל קאם צור איבערצייגונג, דאסס דאס וועזענליכסטע זיא, הערוויכצופינדען, וויא מאן אין דער לופט באלאנסירען קאָנעט. ער מאכטע זיך איין פאָר שווינגען, אָהנליך דען פליגעלן, ראַנטע פאָן איי- נעם זאנד-היגעל הינגוטער געגען דען וויר אונד אלס ער פיהלעט, דאס דיא שווינגען געניגענדע טרייבקראַפט בעזימטען, פערזוכטע ער איינען

שפונג אין דיא לופט אונד בעמערקטע, דאס ער אייניגע פוסס האָך אין דער לופט שוועבען קאָנעט. דיא ווייטערען פערזוכע אונד גענויען אויפצייב- נונגען פיהרטען איהן דארויף, דאס דיא שווינגען איינע "קורוואטור" האבען מיססען, דורך וועלכע דער ווירבעל דעם ווינדעס פערמינדערט אונד דיא שוועריגקייט, זיך אין דער לופט צו האל- טען, פעררינגערט ווירד.

היערויף קאנשטרואירטע ער גראַסערע שווינגען אונד איין ראדמענווערק, אויף וועלכעס ער זיינע ארמע שטימען קאָנעטע, אונד איינען שווייפ-פאָרמיגען רודער-אפפאראט. אויף דער שפיטצע דעם זאנד-היגעלס ווארדע נון איין טהורס 12 פוסס האָך ערריכטעט, פאָן וועלכעס אויס ליינענמאָהל ביים ערסטען פלוג מיט אויס- געברייטעטען שווינגען איבער אייניגע הונדערט מעטער דאָהינליטט. ליינענמאָהל אונד זיין בר- דער זעמטען איהרע פלוגפערזוכע פאָרט, פער- בעטערטען אימער מעהר איהרע מאשינע, ביז אס 9. אויגוסט 1896 דיא אָטמאָפּילאָפּע קאם. ביא איינעם פלוג-פערזוך אין רהינגאָוו פיעל אָטמאָפּיל אינפאָלגע איינעם געברעכענעס אן דער מאשינע פאָן איינער בעדייטענדען האָהע צו באַדען אונד בליעב טאָרע.

זיין ברודער געאָרג שיינט דיא ווייטערען עקספערמענטע אויפגעגעבען צו האבען. - אָטמאָפּיל ליינענמאָהל האט יעדענפאלס דורך זינען וואגע- מיטא דען בעווייז ערבראכט, דאס איין מענטש זיך איבער הונדערט מעטער אין איינער מאשינע, דיא שווערער איזט אלס דיא לופט, זעהר וואָהל צו האלטען פערמאן. ער שטארב אלס אָפּשער דער וויסענשאַפּט אונד קאנן רודע דער "פאטער דער פלוג-טעכניק" גענאנט ווערדען. - צום שלום- סע ווירד אין גענאנטער צייטשריפט אויך אויף דען צוזאמענגאנג צווישען דען ערפאָלגען דער ברידער וויריגט אונד דען פאָר-ארכייטען דער ברידער ליינענמאָהל הינגעווענען, אין אפצירקא בעשטעהט היעריבער קיין שטרייט, וויא אין דער אָטמאָפּיל צע פ פ פ ל י א שווארץ. דיא ברידער וויריגט געהט געבען פרוימיטיג צו, דאס זיא איהרע ערפאָלגע צום גראַסען טהיילע דער ערפינדונג אונד דען עקספערמענט- טען אָטמאָפּיל ליינענמאָהל צו דאנקען האבען. אין איינעם פאָרטראגע ערקלאַרעט ווילבור וויריגט, ער האבע דאָרט פאָרטגעזעצט, וואָ ליינענמאָהל ארבייט דורך דעסען טאָר אונטערבראָכען ווארדע.

קאטהאלישער לייכענ-וואגען
אונד נעאלאגע "הברא קדישא"

אויס נייטרא ווירד אונס געשריבען: מיין לעטצטער בעריכט איבער דיא היעז- זיגען צייטמאָדע קלאנג אין דעם וואונשע אויס, אללע אָרטהאָדאָקסען אונד נעאלאגען געמיינדען, דיא עטווא נאָך איינע געמיינזאמע חברה-קדישא האבען, מאָנען אים אינטערעסע דעם פריעדענס אונד דער וואהרהייט אויך דיעסבעצוגליך אויף דיא טרענונג הינאראבייטען.

דאמאלס וואר דיעס נאָך איין אויפשרייא דעם בעקלאָממענען הערצענס; הייטע ביה קאנן איך דער אויסענוועלט מיטטהיילען, דאס דיעזער הייסע וואונש אללער רעכטשאַפּטען אונד וואהרהייטסליעבענדען יודען אין אונזערער גע- מיינדע בערייט צור פאָללענדעטען מהאמזאכע געוואָרען איזט. - ביא יענער הלוי, אנלאָסס- לייך וועלכער דאס פאָבעלהאפּטע וועזען דער געבילדעטען נעאלאגען נייטרא'ס זאָ קלאר צו טא- גע טראט, האבען דיעזע איהרען גראַסעטען אונד לעטצטען שלאנער אויסגעשפיעלט, זייטהער פער- צעהרען זיא זיך אין אָהנמאָכטיגער וואוסה אָב דעם מיססלונגענען שטרייכעס, דער איהנען נור דיא אללגעמיינע פעראכטונג אונד - טהיילנאמע איינגעטראגען. דורך איינען אים אָרטהאָדאָקסען ח"ק-פאָרשטאנדע זיך בעפרינדיכען וואפּענמאָהל- גער דער נעאלאגע פערזוכטען דיא העררען אויס יענעם לאנער וואָהל מיט קראַטפּהאפּטען אונ- שטרענגונגען, אויף אומוועגען צו ערגאטערנדע

רעפארמען, רעשפּעקטיווע אייניגע קאָנצעססיאָנען צו ערלאנגען; איהר טרייבען ווארדער אבער דורכשוויט אונד ענערגיש איינ-פיר אללעמאל לאדמעלעגט.

איינע זאָלכע שמאָהליכע ניעדערלאגע קאנן אבער איינע לאַבלכע נעאלאגען-געמיינדע צו נייטרא נאמירליך ניכט ערטראגען. זיא ווענדעט זיך אלזאָ אן דיא איהר נאהע שמעהענדען פרוינג- דע אונד גאַנגער אום הילפע. אונד זיעהע, דאס ענטשטעהט איהר איין רעטטער אין דער נאָטה אין דער פערזאָן איינעם מ ש ו מ ה, דעם זאָהנעס איינעם ע ה ע מ א ל י ג ען ד י ס ט ר י ק ט ס - פ ר א ז י ד ע נ מ ען ד ע ר נ ע אָ ל אָ ג ען. דיעזער הערר וואר נון שפּלענ- דיא אונד אונ-אייגענטיציג גענוג, דער נעאלאגען גען געמיינדע איינען - בעגראַכטען אָרט צו שענ- קען. עס פעהלעט אבער נאָך אימער דיא פייער- ליכע איבערנאחמע דעם געשענקטען גוטעס. דיא שטארב אס מאַנטאן דאס ציוויא-יאָדריגע מאָר- כען איינעם פאָרנעהמען מיטגליעדעס, איינעם מיט- להבעים דער נעאלאגען געמיינדע, אונד זאָ וואר נון אויך דיא געלעגענהייט געגעבען, פאָן דער פרויגעביגקייט דעם משומר געברויך צו מאכען. דער געמיינדע-פאָרשטאנד בעשלאַסס נון, דען וינגפרייליכען באַדען פייערליך אונד ווירדעפאָלל זינער בעשטימונג צו איבערגעבען.

אללע מאַנליכען מיטגליעדער דער נעאלא- גע-געמיינדע ווארען ערשינען אונד בעגלייטע- טען דאס אונטערזיגע קינד, טראַמין דעם פאָס אויפגעלאָזטען שנעע גארסטיג צוגעריכטען ווע- געס, ביז אן דען נייען, זיינער אומפריעוונג נאָך האררענדען פריעדעהאָף. דיא דאמען מוססטען פאָן דעם פייערליכען, אין סיסטעמאטיש געאָרדנעטע פאָרבען געטהיילטען געלייטע, דער ריקקויכטסלאָז אונטאלאנגען וויסערונג וועגען, אבערען. וואס אבער דען שווי-לוסטגען שטארט-בורגען אין דיעזעס פונקטע ענטזאגען ווארדע, דאס קאם איהנען אויף אנדערער זייטע רייכליך איין, אונד איד גלויבע, ניכט צו איררען, וועגן איד בעהויפטע, דאס אויך גראַסעטשטארט-בעוואָהנער נאָך קיינע געלעגענהייט האטטען, ביא יודישען בעערדיגונג- גען צייגען איינעם זאָלכען שוישפיעלעס צו זיין, וויא עס היער ביא דיעזער לייכענ-פייער צו זע- הען אונד צו בעוואונדערן וואר.

דיא נעאלאגע געמיינדע, דיא איינע סינא- גאגע אָהנע בעזוכער, איינען רעליגיאָנס-אונטער- ריכט אָהנע רעליגיאָנס-לעהרער, איינען קולטוס- פאָרשטעהער אָהנע קולטוס, איינען קאססא-שעה אָהנע קאססא האט - האט נון אויך נאָך איינע "חברה קדישא" אָהנע זארג אונד אָהנע לייכענ- וואגען, איהרע לאַבלכע לייטונג פערפאללט דא- גער אויף דען איינפאכען געדאנקען, זיך דען גאלא-לייכענוואגען דעם קאמאָהאָלישען דער לייכענבעשטאמונגס-פעראיינעס צו ליידיגען, דער צופאלל ווילל עס אבער, דאס דיא פערציהרונג- גען דיעזעס וואגענס, צו דענקן מאַרטענקאַפּטע אונד קרייזע געהאָרען, ניכט צו ענטשפיענע זינד, וואס איזט אלזאָ צו טהון? דיא איזט גוטער ראטה טהייער, איין לייכענוואגען אבער נאָך טהייערער, אונד זאָ ענטשייד זיך דער נעאלאגע געמיינדע- פאָרשטאנד פיר דאס בילדיגערע; ער ניממט אָהנע ווייטערעס דען שאָן פערציערטען לייכענוואגען, דאָך נייין! ניכט אָהנע ווייטערעס; ער נאהס אויך איינע שווארצע דעקקע אונד איבערצאָג דען ווא- גען, איזט דאס ניכט רעכט - זאָ איזט עס דאָך ב י ל ל י ג, וועגן יעמאנד אלזאָ געדאכט האַט- טע, דאס דיא נעאלאגע געמיינדע צו קר י י צ ע צו קרייכען קאָממען ווערדע, דער האט זיך גרינדליך געמיישט, זיא נאהס דאס קרייזן מיט אין דען קיוף - אונד שטעהט אויפערעכט.

דאס מאן אבער אין היעזיגען אָרטהאָדאָק- סען קרייזען ניכט פאָן דיעזער ארגען ענטשייטונג בעטראַפּטען וואָרדען איזט, דאפּאָן צייגט דיא פריידעס-שטימונג אים גאנצען לאנער, דיא ח"ק בעאבויכטיגט זאָנאר, דען אויסטרייט דער נעא- לאגען אויס דער ביזהער געמיינזאמען ח"ק, אלס איין פריידגעס עראייניגסס, מיט איינער חברה- סעודה פּעסמליך צו בענהען. מבשר

ו ו ק ע ר ל ע איינע ערקלארונג אבגעבען, וואָ-
נאך דער רעגירונגס-אנטריטט אונד דיא הערר-
שאפט אונזערעס מאַנארכען פראנץ יאזעף
אין יענער טרויריגען צייט בענאנן, אין וועלכער
צווישען דעם קאָניג אונד דער נאציאָן קיינע
הארמאָניע בעשטאנד, אבער אים לויפֿע דער שפּאַ-
טערען ציימען האבען זיא איינאנדער פֿערשטאנדען.
אים אנשלוססע אן דיעזע ערקלארונג ווירד
וועקערלע בעאנטראגען, דאס הויז מאַנע אנלאָס-
ליך דעם 60. יאָרהייטען רעגירונגס-יובלאָום זיי-
נער מאַינסטאַט זיינען געפֿהלען אונד גוטע-
ווינשען פֿראַמטאָקלאַריש אויסדרוקק געבען. -
וויא עס הייבסט, ווירד דיא 48. ער לינקע פּאַר-
טייא גענען דיעזען אנטראג אויספֿערסט העפּטיג
שמעללונג געהמען.

(אים אבגעארדנעטענהויזע)
ווארדע געסטערן דער אנטראג אויף פֿער-
לאַנגערונג דער זייט צונגס. ד.ו.ו. -
ער אנגענאמען, זא דאס היימע שאַן 4 שטינג
דען פֿאַר- אונד 4 שטונדען נאכטיטאנס זיטצונג
געהאלטען ווירד. - דיא פֿאַרזעצונג דער
בידזשע-דעבאַטע געשטאַלמעטע
זיך אויך געסטערן רעכט לאנגווייליג, וויקאָר
איששעקוטין (פֿערפֿאַססונגס-פּאַרטייא) זוכטע,
דיא בעשווערדען דער רומאַנען אלס אונגעריג-
דעט דאַרצושמעללען, דאנן בעגרינדעמען דיא
קראַמטען לוקינימיש אונד נאָוואַסעל
זאָוויא דער רומאַנע וולאד איהר מיסטרויען
צור רעגירונג אונד איהרע אבליעהענדע האל-
טונג געגענאבער דעם בידזשע. - פֿאַר שלוסס
דער זיטצונג רייכטע מיניסטערפֿאַרזידענט ווע-
קערלע מעהרערע געזעצענשווערע קאָממע-
ציעללעך נאטור איין, דאַרונטער אויך דען סער-
בישען האַנרעלספֿערמאַרג.

(מיניסטערפֿאַרזידענט בייע-
נערטה) האט געסטערן אין בידען הייזערן
דעם אָסטערייכישען רייכטראטהעס דאס פֿאַר-
גראמס זיינעם קאבינעטס פֿאַרזעצונג אונד
דאבייא אונטער אנדערעם פֿאַלגענדעם געזאַמט:
"וויר וואָללען פֿיר איינע צייט דעם אייבער-
גאַנגעס דיא געשפּאַטע פֿיהרען, דיא דרינג-
גענדסטען נאָט הווענדריגקיי-
טען אים וועגע דער געזעצגעבענדיגער זיכערן, אונד
אונזערע פֿאַלישישע אויפֿאַבע איזט עס, וויעדער
דיא פֿאַרויסזעצונגען פֿיר איינע רעגירונג צו
שאפֿען, דיא דורך דיא מדיילנאחמע פֿאַן פֿער-
טרויענסמאַנען דער פֿאַרלאמענט ארי-
שען פֿאַרטייען איהר געפֿראַגע ערהאַלט.
דיעזע אויפֿאַבע איזט אונס דורך דיא אללער-
האָכסטע וויללענסמיינונג קלאר אונד דייטליך גע-

וויצען. מינע פֿעסטע איבערצייגונג איזט דיא:
ווילל מאן איבערהויפט אין אָסטערייך פֿאַרלא-
מענטאריש רעגירען, דאנן קאנן עס נור אויף
גרונדלאגע דער קאָאליציען אויפֿגעבויט זיין,
נור אויף דעם וועגע דעם צוזאַממענוויר-
קענס פֿערשידענאַרטיגער פֿאַרטייא-
גרופֿען, אָהנע איהרע פֿאַללשמאַנדיגע פֿער-
שמעלצונג אונד אָהנע אויפֿגעבען איהרע פֿאַר-
טייען פֿאַרזאַמעט. פֿיר דאס וויכטיגסטע מיט-
טעל, איינע לעבענספֿאַהיגע פֿעראייניגונג דער
פֿאַרטייען הערביצוהייערען, האלטע אַיך פֿאַר אל-
לעס איינע זאַכליכע, וואָהלוואָללענדע, אונד-
פֿאַרטייאישע פֿאַליטיק, פֿאַר אל-
לעס ווילל אַיך בעמאַנען, דאס קיינע פֿאַר-
טייא אייבער מיך פֿערפֿיגט. פֿיעל-
לייכט ווירד מאן מיר ענטגעגענהאלטען, דאס
אויך אַיך פֿאַרלייבט איבער קיינע פֿאַר-
טייא פֿערפֿיגע; דאס מאג זיין, אבער יעדענפֿאַללס
ביעמעט מיר דיעזער צושטאַנד אס עהעסטען דיא
מאַגליכקייט, אום דאס פֿערטרויען אללער צו
ווערבען אונד עס צו עררייכען, דאַרויף קאָממעט עס
מיר אבער פֿאַר אללעס אן, דא אַיך דיא רעאלע
גרונדלאגע איינעם דויערנדען צוזאַמ-
מענווירקענס דער פֿאַרטייאישען שאפֿ-
פֿען מאַכטע. דיעס קאנן אבער נור דאנן געליי-
נען, וועגן אים דאס וויררווארר דער
שפֿראכענפֿאַרענגע וועגנעסטענס זאָווייט
אַרדנונג געבראַכט ווירד, דאס וויר ווע-
ניגסטענס פֿיר דיא פֿאַרבערעטענדען ארבייטען
פֿרויע האנד בעקאָממען. - אים אבגעארדנענע-
הויזע עבענזאָ וויא אים העררעהויע ווארדע דאס
פֿאַרזאַמעט דער נייען רעגירונג רעכט בייפֿאַלליג
אויפֿגעקאָממען.

(אייבער דאס אונגאַרישע
אללגעמיינע וואהלרעכט) וואר-
דע געסטערן אים אָסטערייכישען
אבגעארדנעטענהויזע זייטעס דער
סאַציאַליסטען איינע אינטערפֿעללא-
ציען איינגעבראַכט, אין וועלכער דאס פֿאַר-
לאַ- וואהלרעכט פֿעראורטהיילט אונד
געזאַמט ווירד: "דעד קאָניג פֿאַן אונגאַרן האט
דען פֿאַלקערן זיינעם שטאַטעס וועדערהאַלט
אונד פֿיערליך דיא איינפֿיהרונג דעם אלל-
געמיינען, גלייכען, געהיימען
וואהלרעכטס פֿערשפֿאַכען, דיעזעס פֿערשפֿעכען
איזט געבראַכען וואָרדען, דורך דאס פֿלוראַל-
וואהלרעכט אונד דיא אָפֿענעמליכע אבשטיממונג
זאָללע. דיא העררשאפט דער מאדיארישען גרונד-
העררענ-קלאסען" פֿערעוויגט ווערדען, צום שלוס-
סע ווירד אן דיא געזאַמט-רעגירונג דיא אַנ-

פֿראגע געשמעללט: "וואס האט דיא אָסטעריי-
כישע רעגירונג געמאַהן, אום דיא קראַנע דאַר-
איבער צו אונטערריכטען, דאס דער וואהל-
רעפֿאָרם-ענטווארף דער אונגאַרישען רעגירונג
פֿאַן דען פֿאַלקערן אָסטערייכיש אלס איינע
שווערע שאַדיגונג איהרער אינטערעסען בעטראכ-
טעט ווירד?"

(דיא דומא אונד דיא רום-
סישע אנלייגע) אויספֿעטערס-
בורג ווירד מעלעגראפֿירט: דער פֿאַינאַנצ-מיני-
סטער בראכטע אין דער דומא איינען געזעצ-
ענטווארף איין, דיא דומא מאַנע איהן ערמאַכ-
טיגען, איינע אנלייגע ביז צו 450
מיליאָנען רובלען צור דעקקונג
דעם דעפֿיצייטס פֿיר דאס יאָר 1909
אויפֿצוגעהמען, דער געזעצענטווארף ווירד אלס
געהיימ-דאָקומענט בעטראכטעט אונד
זאָלל אין איינער געשלאָסענען זיטצונג בערא-
טהען ווערדען.

(אייבער דיא שטיממונג
אין סערביען) ווירד אויסגעלאַרד
מעלעגראפֿירט: דיא מאסגעבענדען קרייזע אין
בעלגראד זינד ענטשלאָסען, איינע אבזא-
טענדע האלסטונג איינצונעמען, ביז דיא
פֿראגע דעם צוזאַמענשטרימען דער קאָנפֿע-
רענץ געלאָזט זיין ווירד, זא לאנגע דיעזע
פֿראגע נאָך אין שוועבע איזט, ווירד סערביען
צוואר דיא פֿאַרזעצונגען רויסלונדען
ניכט ריקקנאָנג מאכען, יעדאָך
קיינערלייא שריטטע אונטערנעהמען, דיא צו
קרייערעישען פֿערוויקלונגען פֿיהרען קאָננען.
אים פֿאַללע אבער דיא קאָנפֿערענץ ניכט צו-
שטאַנדע קאָממען, אָדער אבער דיא קאָנפֿערענץ
דען ווינשען סערביענס קיינערלייא רעכנונג טרא-
גען ווירדען, זא פֿירכטען דיעזע מאסגעבענדען
קרייזע, דאס דער אויסברוך איינער קרייערע-
רישען פֿערוויקלונג מיט אָס-
טערייכ. אונגאַרן ניכט צו פֿער-
היגדערן זיין ווערדען.

(איינע אנדוולירונג דער
אַרטהיידישען אַרגאַניזאַציען)
ווירד אויסרוסלאַנד געמעלדעט, דיא
רוסישע רעגירונג האט דיא אין ווילנא
צור צייט דער יודענ-מעטצעלייען געשאפֿענע
"דישע אַרגאַניזאַציען" "בנסת ישראל" אויפֿגע-
בען, דאמאלס האבען יודישע יונגע לייטע דיא
סיגאַנען ענטווייהט אונד דיא געבעטע אין דעם-
זעלבען געשטאַרט. דער צוועק דער אַרגאַניזאַ-
ציען וואר, דיא שטרענגלייבנדיקייט אים ווירען-
מהום צו וואהרען אונד דיא ווירטהשאפטליכע

פֿאַיללעטאָן

איינ געדענק-טאג

— איינע וואהרע יודישע ערצאָהלונג. —
(20. פֿאַרזעצונג.)

וויינמאַן איילשע דעם איינטרעטענדען ענטגענען אונד
רייכטע איהם דיא האנד, וועלכער דיעזער העפּטיג ערפֿאַסטע
אונד קראמפֿפּאַטע פֿעסטוועלט; זיין זאָהן שאָב איהם איי-
נען שטוהל נאָהער, אין דען ער קראפֿטלאָז ניעדערזאנק, ויינע
בליקקע פֿלאַגען אים זאאל אומהער. ביז זיא אדאָלף פֿאַנדען,
אויף דעם זיא מיט דעם אויסדרוקק דער האָכסטען ליעבע אונד
פֿערעהרונג האפֿטען בליעבען.
ער פֿערזוכטע, צו שפּרעכען, אבער דיא שטימע פֿער-
זאַנטע דען דיענסט, ווינער קייבענדען ברוסט ענטשטיען נור
איינ שטאַהנען.
"שטרענגע דין ניכט אן, פּאַפּא", ריעף היינריך, "זאַמט-
לע דינע ערשאפֿטען קראַפֿטען, לאסס מיך פֿאַרלייפֿיג בע-
ריכטען, האָפֿענטליך ווירסט דוא דאנן ווייטער ערצאָהלען
קאָננען, וויר וואָרען כּאַלד צו שפּאַט אס באהנאָהע אונטע-
לאנגט, וויר טראשען גלייכצייטיג מיט דעם פּאַפּא אין דיא
פֿערוואָנע-האַללע. אלס ער אונס ערבליקטען, שטיעסע ער
איינען פֿריידענשרייא אויס, דען אַיך, זא לאנגע אַיך לעבע,
ניכט פֿערנעסטען ווערדע; דיא נאכריכט פֿאַן דעם טהעאטער-
בראַנדע וואר דען ריזיגענדען דעם אייזענבאַהנענעם סינף שטאַ-
ציאָנען פֿאַר דער ריזיגענץ בעקאַנט געוואָרדען. דער פּאַפּער

וואוסטע, דאס וויר הייטע דאס רינטהעאטער בעזוכען וואָלל-
טען אונד בעפֿריכטעטע דאחער דאס אויספֿערסטע; ער קאָנ-
טע, אלס ער אונס אין ויינע ארמע שלאַסס, ניכטס אלס דיא
וואַרשע שפּרעכען: "געלאָכט וויא נאָשט... אונטערדיענעטעס
נליקק; וויר נאחמען איינען וואגען אונד פֿיהרען איהן היער-
הער, אויך אונטערוועגס ווארד ער נאָך ניכט דעם וואַרשע
מאַכטיג. אַיך האָפֿען, ער ווירד זיך, נאכדעם ער דיא ווירקונג
דעם האכסטען שרעקקענס אונד דער האָכסטען פֿריידע איבער-
שטאַנדען האט, ראש ערהאַלען."
פֿלאַטצליך, וויא פֿאַן איינער אונטערבאיען מאכט גע-
טריעכען, ערהאַב זיך ראדוואנער, נינג שוואנקענד אויף אדאָלף
צו, ערגריפֿע זיינע האנד אונד שפּראך:
"אַיך האבע זייט איינער האלבען שטונדען, זייט אַיך
מיינע קינדער וויעדערגעוועהן, ניכטס געטהאן, אלס נאָשט
פֿיר איהרע וואונדערבאַרע רעספּונד געדאַנקס. אַיך האבע
פֿאַרהער שטונדען זא שווערער זעלענקוואל פֿערלעכט, דאס
אַיך האָפֿען דאַרף, אללע זינדען מיינעם לעבענס געויהנט צו
האבען; יעטצט... יעטצט... ווילל אַיך דיר דאַנקען...
אדאָלף; דוא האסט מיינע קינדער מיר ערהאַלטען, דוא
ווארסט דער עננעל, דער זיא אויס דעם ברענגענדען פֿיער-
אַפֿען גערעטעט; אָהנע דין וואָרע דיינע ברויט מיט מיינען
קינדערן אינס טהעאטער גענאַננען, אונד דיעזע וואָרען מאר-
טערפֿאַלל פֿערבראַנט - איין נאַנצ-אַפֿשער, איין בראַנד-
אַפֿשער פֿיר דיא זינדען איהרעם פּאַפּערס... אדאָלף, אַיך
דאַנקע דיר דאס טהייערסטע, דאס איינציגע, וואס אַיך אויף
ערדען בעוויטע; עס ניכט קיינען מענשען אויף דיעזער וועלט,
דעם אַיך זאָפֿיעל דאַנקע, אלס דיר, דענן וואָרען מיינע קינדער
צו שטויב אונד אשע פֿערבראַנט, זא וואָרען זיא יא נור אום

מיינער שווערען זינדע וויללען דעם מארטערפֿאַללען טאָדע
פֿערהאַללען, אַיך ביז דיר ענדלאָזען דאַנק שולדיג אונד אויך
דיינעם נאָכטפֿאַטער; ער האט מיך אלס ארמען קנאַבען אין
זיין הויז אויפֿגענאָמען, מיך..."
"אַה!" שריע ראדוואנער פֿלאַטצליך אויף אונד פּוהר
זיך מיט דער האנד אן דיא ברוסט, אלס פֿיהלע ער איינען
שטעבענדען שמעריץ, איין העפּטיגעס ציטערן דורכגעכטע
זיינען קאַרעטער, ער שוואנקטע, אדאָלף שפּראנג הערבייא,
אום איהן אין זיינען ארמען אויפֿצופאַנגען; אבער ער קאַם
צו שפּאַט, אונד דער אלטע ראדוואנער פֿיעל פֿערזערהטען
אנטליטצעס צו באַדען.
"מיין פּאַפּער שטייבט; שריע מאלווי; אבער אדאָלף,
דער דען אָהנמאַכטיגען, פֿאַן היינריך אונטערשטיטצט, עס-
פֿאַרהאַב אונד אויף דאס סאַפּאַ לענטע, שפּראך בע-
רוהיגענד:
"איהר פּאַפּער לעכט, ער איזט נור אין איינע שווערע
אָהנמאַכט געפֿאַללען, אויס דער ער כּאַלד ערוואכען ווירד.
שיקען זיא זאָפֿאַרט נאָך דעם ארצט!"
איינע קוואלפֿאַללע שטונדע פֿערשטריך, ביז דיעזער
איינערפֿאַרף.
ער אונטערוכטע ראדוואנער, נאחס דען בעריכט דער
אונטענונג ענטגענען, אונטערוכטע דען; נאָך אימער בע-
וואוסטלאָזען אבערמאלס אונד שפּראך דאנן ווינע אונטער-
הין אויס, דאס איינע שווערע קראנקהייט, וואהרשיינליך איינע
געהירנ-ענטזינדונג, אים אַנצונען זיא, דעיען אורשפּרינג אין
זעלישער אויפֿערגונג צו זוכען וואָרע.
(פֿאַרזעצונג פֿאַלנט.)